
ЗІНОВ'ЄВА ІРИНА АНАТОЛІВНА,
аспірантка кафедри кримінального права № 1,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: zinovuevaalina@ukr.net
ORCID 0000-0003-0231-8453

УДК 343.237

Діяння виконавця як наслідок сукупних діянь співучасників

У статті проаналізовано погляди вчених стосовно питання про наявність необхідного причинного зв'язку між діянням виконавця та діяннями організатора, підбурювача і пособника. Обґрунтовано, що діяння співучасників лише у разі взаємодії мають властивість причини, достатньої для настання злочинного результату, тобто лише в їх сукупності є достатніми причинами. Зроблено аналіз співучасті як системи та виокремлено її відносно самостійні частини – підсистеми. У випадку участі у вчиненні злочину поряд із декількома співвиконавцями також співучасників, які виконують інші ролі (організатора, підбурювача або пособника), взаємодію співвиконавців запропоновано розглядати як підсистему системи спричинення – співучасті з розподілом ролей між співучасниками. Крім того, у випадку технічного розподілу функцій між співвиконавцями запропоновано виокремлювати підсистеми співвиконавства залежно від проміжної мети, на досягнення якої спрямована підсистема, тобто виконання відповідної функції.

Ключові слова: співучасть у злочині, виконавець злочину, необхідний причинний зв'язок, безпосередня причина, опосередкована причина.

Вступ. У статті 27 КК України законодавець описує діяння кожного із співучасників, що є частиною загального процесу вчинення злочину у співучасті. На підставі аналізу положень цієї статті можна зробити висновок, що виконавець (співвиконавець) вчиняє злочин, а інші співучасники створюють умови для його вчинення. У теорії кри-

мінального права за загальним правилом виконавець визначається як особа, що виконала діяння, яке повністю або частково утворює об'єктивну сторону складу злочину. Відповідно до ст. 26 КК України співучасть у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Тобто співучасть є не простий збіг діянь декіль-

кох суб'єктів злочину, а їх об'єднання для спільного вчинення одного й того самого злочину. Спільність з об'єктивної сторони виявляється у такому:

1) діяння виконавця є наслідком взаємодії діянь усіх співучасників, у зв'язку з чим є для них спільним злочинним результатом. Так, М. І. Ковальов зазначав, що як діяння виконавця, який вчиняє злочин за допомогою співучасників, так і злочинний результат є закономірним і необхідним наслідком усієї сукупної діяльності співучасників [1, с. 233]. Уявляється, що у злочинах з формальним складом діяння виконавця є кінцевим результатом, а у злочинах з матеріальним складом – проміжним результатом, бо саме діяння виконавця безпосередньо спричиняє суспільно небезпечний наслідок, який є кінцевим результатом спільно вчиненого злочину. Тобто у злочинах з формальним складом сукупність діянь співучасників породжує умовно один наслідок, а саме діяння виконавця, а у злочинах з матеріальним складом – так би мовити два наслідки: перший – діяння виконавця і другий – суспільно небезпечний наслідок спільно вчиненого ними злочину;

2) діяння виконавця лише у разі взаємодії з діяннями інших співучасників утворює достатню причину настання злочинного результату. Панівною у кримінально-правовій науці є думка про визнання об'єктивною ознакою спільності наявність необхідного причинного зв'язку між діянням кожного співучасника та спільним для співучасників злочинним результатом.

Актуальність теми дослідження зумовлена неоднаковим вирішенням

у теорії кримінального права питання про наявність необхідного причинного зв'язку між діянням виконавця та діяннями організатора, підбурювача і пособника, а також необхідністю поглибленого аналізу співучасті як системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З приводу питання про наявність необхідного причинного зв'язку між діянням виконавця та діяннями організатора, підбурювача і пособника сформувався три точки зору: а) діяння організатора, підбурювача і пособника перебувають у необхідному причинному зв'язку з діянням виконавця незалежно від особливостей конструкції складу злочину (В. О. Бугаєв, Ф. Г. Бурчак, П. І. Гришаєв, Н. О. Гуторова, О. О. Кваша, М. І. Ковальов, Г. А. Кригер, Р. С. Орловський, А. А. Піонтковський, Ю. Є. Пудовочкін, А. А. Тер-Акопов, М. Д. Шаргородський та ін.); б) діяння організатора, підбурювача і пособника перебувають у необхідному причинному зв'язку з діянням виконавця лише у злочинах з формальним складом, а у злочинах із матеріальним складом вони є необхідними умовами вчинення діяння виконавцем (С. С. Аветисян, В. С. Комісаров, Л. І. Романова та ін.); в) діяння організатора, підбурювача і пособника не перебувають у необхідному причинному зв'язку з діянням виконавця, а є необхідними умовами його вчинення (Н. Д. Еріашвілі, М. Г. Іванов, І. І. Митрофанов, А. М. Павлухін, А. М. Припула, Р. С. Рижов, П. Ф. Тельнов, М. А. Шнейдер, Н. М. Ярмиш та ін.).

Так, представники першого підходу М. І. Ковальов, М. Д. Шаргородський зазначали, що діяння організатора, під-

бурювача і пособника перебувають у *безпосередньому* причинному зв'язку з винним діянням виконавця, яке призвело до суспільно небезпечного наслідку, а через нього – із суспільно небезпечним наслідком, бо «*causa causae est causa causati*» (причина причини є причиною спричинення) [1, с. 210, 232; 2, с. 374]. У свою чергу, Р. С. Орловський вказує, що діяння пособника у злочинах із матеріальним складом знаходиться у причинному зв'язку з двома різними рівнями наслідків: а) злочинна діяльність виконавця, яка зумовлена діянням пособника; б) суспільно небезпечні наслідки злочину, вчиненого у співучасті [3, с. 4].

Послідовник протилежного підходу П. Ф. Тельнов зазначав, що причину, яка закономірно, з необхідністю породжує наслідок, не можна ототожнювати з умовою, що супроводжує причину, прискорює або гальмує її прояв, але безпосередньо не породжує наслідок. У зв'язку з цим діяння одного співучасника не породжується шляхом впливу іншого з такою ж неминучістю, як наслідок причиною, бо співучасник за власною волею вирішує, чи вчиняти йому суспільно небезпечне діяння. Між співучасниками, як вказує вчений, виникає зв'язок взаємозумовленості, коли діяння одного співучасника створює умови, полегшує можливість вчинення діяння іншим співучасником, а у причинному зв'язку діяння співучасників перебувають лише з кінцевим результатом злочинного посягання [4, с. 29–31].

У свою чергу, А. А. Піонтковський вказував, що сприяння вчиненню злочину виконавцем іншими співучасниками зовсім не прирікає виконавця фа-

тально діяти у певному напрямку, однак визнавав наявність причинного зв'язку між діянням окремого співучасника і діянням виконавця, що будується, на думку вченого, таким чином: реальна можливість виконавця вчинити злочин, що утворюється або полегшується сукупністю діянь інших співучасників, втілюється у дійсності лише шляхом усвідомленого виконавцем діяння, який може й ухилитися від впливу співучасників [5, с. 553]. Л. Д. Гаухман також зазначав, що при співучасті причинний зв'язок між діями співучасника і вчиненим злочином характеризується, з одного боку, створенням реальної можливості виконавцю вчинити злочин і, з другого – реалізацією ним цієї можливості [6, с. 194]. О. О. Кваша вказує, що організатор, підбурювач і пособник створюють своїми діями реальну можливість виникнення суспільно небезпечного явища. Причинний зв'язок між їх діянням та наслідком опосередкований волею і свідомістю виконавця, тобто безпосереднього заподіювача цього злочинного наслідку. Дії виконавця перетворюють цю можливість у дійсність [7, с. 260].

Натепер А. В. Успенський розглядає діяння співучасників як недостатні причини настання суспільно небезпечного наслідку, що шляхом взаємодії у комплексі утворюють достатню причину. Лише вся система у цілому, на думку вченого, має властивість причинної достатності. Така властивість системи виникає із взаємодії всередині неї ланцюгів спричинення, що складаються з недостатніх причин наслідку. Поняття недостатньої причини та необхідної умови, на думку науковця, потрібно

розглядати як тотожні. Вчений визначає необхідну умову результату як явище, уявне виключення якого із суми всіх попередніх умов дозволяє зробити висновок про те, що без цього явища результат не настав би або настав, але не такий, який настав насправді. Науковець стверджує, що недостатність необхідної умови для настання результату не є аргументом, який обґрунтовує заперечення його причинного статусу, бо будь-яке явище причинно недостатнє і потребує для отримання результату взаємодії з іншими явищами. Достатньою для настання наслідку може бути тільки сукупність усіх його недостатніх причин. На думку А. В. Успенського, розуміння під причиною лише безпосередньої причини, якої достатньо для настання результату, приводить до висновку про неминучість діяння виконавця, однак для нього немає підстав, бо виконавець має свободу волі, відсутність якої виключає відповідальність. Науковець визнає діяння виконавця *безпосередньою* причиною, а діяння іншого співучасника – *опосередкованою*. Вчений також вказує, що значимість елементів системи спричинення визначається шляхом порівняння їх внесків у її успішне функціонування, у набуття нею властивості причинної достатності. Порівняння здійснюється методом уявного елімінування, тобто виключення по чергово кожного елементу системи спричинення та порівняння один з одним отриманих варіантів спричинення. Внаслідок того, що результат породжується взаємодією декількох причин, то кожна з них за нього і відповідальна, але не повністю (бо не вона одна вплинула на цей результат), а лише

в межах власного внеску у цю взаємодію, тобто ступеня причинної недостатності [8, с. 103–107]. Співучасть як системне утворення також розглядає М. О. Бабій, зазначаючи, що внаслідок органічного вплітання у діяння виконавця поведінки інших співучасників співучасть повинна розглядатися як причинний комплекс настання суспільно небезпечних наслідків [9, с. 100]. З позицій системно-структурного підходу діяння кожного співучасника розглядає і О. О. Кваша, зазначаючи, що вони є самостійною структурною складовою частиною загальної причини [7, с. 274]. О. А. Арутюнов також під причинним зв'язком при співучасті у злочині розуміє об'єктивно існуючий генетичний зв'язок між інтегрованими діями співучасників у цілому і наслідками, що настали, коли такі дії є системною причиною, а наслідки з необхідністю (не випадково), безпосередньо й законірно настають як результат цих дій [10, с. 81].

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз співучасті як системи та виокремлення її відносно самостійних частин – підсистем.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з тим, що умови визначаються як такі явища, що необхідні для виникнення певної події, але самі по собі її не зумовлюють [11, с. 173], уявляється, що при вирішенні питання про наявність необхідного причинного зв'язку умову та причину навіть якщо і не можна ототожнювати, то не можна і протиставляти один одному. Є підстави погодитися з думкою В. Б. Малініна, що відмінності між умовами та причиною мають не абсолютний, а відносний ха-

рактер: кожна умова у певному відношенні є причиною, а кожна причина у певному відношенні є умовою [12, с. 12]. Ще П. П. Пусторослев зазначав, що причиною є поєднання декількох позитивних чи негативних умов, які під впливом законів природи породжують наслідок. Кожна умова, що входить у склад причини наслідку, сприяє настанню цього наслідку, але сама по собі, окремо, не може викликати цього наслідку. Це може зробити причина цього наслідку у повному її складі. Відношення між наслідком і його умовою називається відношенням зумовленості [13, с. 39, 41]. Тому науковець не розглядав як причину діяння окремого співучасника, а визнавав нею усю сукупність діянь співучасників як умов, що під впливом законів природи є причиною злочину [14, с. 440]. А. Н. Трайнін висловлював думку, що, якщо дія чи бездіяльність особи була однією з необхідних умов настання злочинного результату, то наявна причинність як об'єктивна підстава відповідальності [15, с. 58]. Так само Т. В. Церетелі зазначала, що, якщо дія особи була однією з необхідних умов (*conditio sine qua non*) результату, що настав, тобто спільно з іншими факторами спричинила суспільно небезпечний наслідок, то така дія входить у ланцюг причинності та має бути визнана достатньою для обґрунтування наявності причинного зв'язку між дією і злочинним наслідком [16, с. 178].

Слід погодитися з аналізом співучасті як системи, що має властивість причини, достатньої для настання злочинного результату, лише у разі взаємодії діянь усіх співучасників, які в їх су-

купності є достатніми причинами (необхідними умовами) – ланцюгами системи спричинення. Таким чином, у злочинах із формальним складом при співучасті з розподілом ролей або у формі співвиконавства діяння усіх співучасників шляхом їх взаємодії стають достатньою причиною настання одного злочинного результату – діяння, що утворює об'єктивну сторону складу злочину, вчиненого у співучасті. У злочинах з матеріальним складом вони стають достатньою причиною настання вже двох злочинних результатів – діяння, що утворює об'єктивну сторону складу злочину, вчиненого у співучасті, та суспільно небезпечного наслідку, викликаного цим діянням.

У зв'язку з тим, що діяння, яке утворює об'єктивну сторону складу злочину, вчиненого у співучасті, породжується лише взаємодією зусиль усіх співучасників, діяння організатора, підбурювача та пособника завжди є *опосередкованою* і недостатньою причиною, бо лише забезпечують його виконання, тоді як діяння виконавця є *безпосередньою*, але теж недостатньою причиною, бо воно хоча і утворює об'єктивну сторону складу злочину, але завдяки тому внеску, який забезпечується зусиллями інших співучасників. Як зазначала Т. В. Церетелі, діяння виконавця є основною ланкою у ланцюгу причинності, що призвела до суспільно небезпечного наслідку [16, с. 368].

На наш погляд, у випадку участі у вчиненні злочину поряд із декількома співвиконавцями також співучасників, які виконують інші ролі (організатора, підбурювача або пособника), необхідно

розглядати взаємодію співвиконавців як підсистему системи спричинення. У теорії систем підсистема розглядається як відносно самостійна частина системи, що має властивості системи та проміжну мету, на досягнення якої вона спрямована [17, с. 25]. Так, співвиконавці мають властивості системи, тобто є співучасниками, та проміжну мету – стати безпосередньою причиною злочинного результату, тобто виконати діяння, що утворює об’єктивну сторону складу злочину, вчиненого у співучасті, шляхом взаємодії їх актів поведінки як безпосередніх, але недостатніх причин (необхідних умов). Виділення співвиконавства як підсистеми системи – співучасті з розподілом ролей між співучасниками, дає можливість за допомогою методу виключення почергово кожного елементу цієї підсистеми та порівняння один з одним отриманих варіантів спричинення визначити, чи є акт поведінки особи таким елементом, відсутність якого призведе або до неможливості вчинення акту поведінки іншим співвиконавцем, або до неможливості сукупністю вчинених актів поведінки іншими співвиконавцями виконати діяння, що повністю або частково утворює об’єктивну сторону складу злочину. Так, М. І. Ковальов визнавав виконавцем крадіжки не лише ту особу, що проникла у приміщення і вилучає цінності, а також особу, що їх одержує на виході та завантажує у машину [18, с. 38]. Внаслідок того, що ці акти поведінки шляхом взаємодії утворюють викрадення чужого майна, особи, що їх вчинили, повинні визнаватися співвиконавцями. Тоді як особу, що здійснила перевезення викраденого майна, необхідно визнати

пособником, бо її акт поведінки не є безпосередньою причиною (необхідною умовою) викрадення, а є сприяттям йому, тобто опосередкованою недостатньою причиною (необхідною умовою). Якщо ж така особа починає допомагати у завантаженні в машину викраденого, то такий її акт поведінки стає частиною викрадення, внаслідок чого вона повинна визнаватися співвиконавцем. Як зазначав Л. С. Белогриць-Котляревський, винуватцем може бути названа лише та особа, що, по-перше, була творцем злочинного умислу або чий намір був спрямований на виконання самого злочину і, по-друге, виконала дії, що входять у склад злочину, або такі, що йому безпосередньо передують і безпосередньо ведуть до його виконання, будучи суттєво необхідною частиною останнього. Пособником може бути названа та особа, по-перше, чий намір спрямований не на сам склад злочину, а лише на сприяття його виконання, і, по-друге, чия діяльність складається із актів, що допомагають виконання складу злочину, але не входять до його змісту [19, с. 211]. Поділяємо думку Г. П. Жаровської, що характер ознак, за якими слід відрізнити виконавців від пособників, залежить від конкретних обставин складу злочину, тому дії, що утворюють виконання злочину в одному складі, можуть вважатися пособництвом в іншому [20, с. 119].

Розглядаючи співвиконавство як систему спричинення, у випадку технічного розподілу функцій між співвиконавцями можна виокремити підсистеми залежно від проміжної мети, на досягнення якої спрямована підсистема, тобто виконання відповідної функції. У та-

кому разі акти поведінки співвиконавців як елементи підсистеми шляхом взаємодії спричиняють діяння, яким виконується відповідна функція. Сукупність таких діянь, як сукупність підсистем, становить систему спричинення діяння, що утворює об'єктивну сторону складу злочину, вчиненого у співучасті. Так, грабіж, поєднаний із насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, вчинений за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 186 КК), як систему можна поділити на дві підсистеми. Елементами однієї з них будуть акти поведінки співвиконавців, які шляхом взаємодії здійснюють відкрите викрадення чужого майна, вчинене у співучасті (наприклад, один із них вирвав із рук потерпілої особи сумку, а інший – зірвав з її шиї золотий ланцюжок з підвіскою), а елементами іншої – акти поведінки співвиконавців, які шляхом взаємодії здійснюють вказане насильство, що застосовується до потерпілої особи, вчинене у співучасті (наприклад, один з них під час виривання сумки та зриву ланцюжку наніс декілька ударів, а інший – заподіяв легке тілесне ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності).

У випадку відсутності технічного розподілу функцій між співвиконавцями, коли акт поведінки співвиконавця сам по собі становить діяння, що повністю утворює об'єктивну сторону складу злочину, такі акти також необхідно визнати безпосередніми недостатніми причинами (необхідними умовами), що лише у разі взаємодії спричиняють діяння, яке утворює об'єктивну

сторону складу злочину, вчиненого у співучасті. Так, діяння співвиконавців, один з яких за попередньою змовою викрав брата, а інший сестру з метою спонукання батьків цих дітей до вчинення певної дії як умови звільнення заручників (ст. 147 КК), шляхом їх взаємодії становлять вчинення цього злочину у співучасті.

Висновки. Таким чином, діяння виконавця є спільним наслідком взаємодії діянь усіх співучасників. Причому у злочинах із формальним складом сукупність діянь співучасників породжує умовно один наслідок, а саме діяння виконавця, а у злочинах з матеріальним складом – так би мовити два наслідки: перший – діяння виконавця і другий – суспільно небезпечний наслідок спільно вчиненого ними злочину. Крім того, діяння співучасників лише у разі взаємодії мають властивість причини, достатньої для настання злочинного результату, тобто лише в їх сукупності є достатніми причинами. У зв'язку з тим, що діяння, яке утворює об'єктивну сторону складу злочину, вчиненого у співучасті, породжується лише взаємодією зусиль усіх співучасників, діяння організатора, підбурювача та пособника завжди є опосередкованою і недостатньою причиною, бо лише забезпечують його виконання, а діяння виконавця є безпосередньою, але теж недостатньою причиною, бо воно хоча і утворює об'єктивну сторону складу злочину, але завдяки тому внеску, який забезпечується зусиллями інших співучасників. Розглядаючи співучасть як систему, можна виокремити її відносно самостійні час-

тини – підсистеми. У випадку участі у вчиненні злочину поряд із декількома співвиконавцями також співучасників, які виконують інші ролі (організатора, підбурювача або пособника), необхідно розглядати взаємодію співвиконавців як підсистему системи спричинення – співучасті з розподілом ролей між

співучасниками. У свою чергу, розглядаючи співвиконавство як систему спричинення, у випадку технічного розподілу функцій між співвиконавцями можна виокремити підсистеми залежно від проміжної мети, на досягнення якої спрямована підсистема, тобто виконання відповідної функції.

Список використаних джерел

1. Ковалев М. И. Соучастие в преступлении. Ч. 1. Понятие соучастия : монография / М. И. Ковалев. – Свердловск : Урал. рабочий, 1960. – 288 с.
2. Шаргородский М. Д. Избранные работы по уголовному праву / М. Д. Шаргородский. – СПб. : Юрид. Центр Пресс, 2003. – 434 с.
3. Орловський Р. С. Кримінальна відповідальність за пособництво вчиненню злочину : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Р. С. Орловський ; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – 19 с.
4. Тельнов П. Ф. Ответственность за соучастие в преступлении / П. Ф. Тельнов. – М. : Юрид. лит., 1974. – 208 с.
5. Пионтковский А. А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву / А. А. Пионтковский. – М. : Госюриздат, 1961. – 655 с.
6. Гаухман Л. Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика : монография / Л. Д. Гаухман. – М. : АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. – 316 с.
7. Кваша О. О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія / О. О. Кваша. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 560 с.
8. Успенский А. В. Проблема обоснования причинной связи при соучастии в совершении преступления / А. В. Успенский // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 11. Право. – М., 1998. – № 5. – С. 93–107.
9. Бабий Н. А. Множественность лиц в преступлении и проблемы учения о соучастии : монография / Н. А. Бабий. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 720 с.
10. Арутюнов А. А. Соучастие в преступлении : монография / А. А. Арутюнов. – М. : Статут, 2013. – 408 с.
11. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – Х. : Право, 2010. – 312 с.
12. Малинин В. Б. Причинная связь в уголовном праве : монография / В. Б. Малинин. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2000. – 316 с.
13. Пусторослев П. П. Причинность и обусловленность в уголовном праве / П. П. Пусторослев // Журн. М-ва юстиции. – 1906. – № 8. – С. 35–43.
14. Пусторослев П. П. Русское уголовное право. Общая часть. Вып. I. Введение. Источники уголовного права. Преступление : лекции / П. П. Пусторослев. – Юрьев : Тип. К. Маттисена, 1907. – 551 с.
15. Трайнин А. Н. Учение о соучастии : монография / А. Н. Трайнин. – М. : Юриздат, 1941. – 160 с.
16. Церетели Т. В. Причинная связь в уголовном праве : монография / Т. В. Церетели. – М. : Юрид. лит., 1963. – 382 с.
17. Волкова В. Н. Теория систем : учеб. пособие / В. Н. Волкова, А. А. Денисов. – М. : Высш. шк., 2006. – 511 с.
18. Ковалев М. И. Соучастие в преступлении. Ч. 2. Виды соучастников и формы участия в преступной деятельности : монография / М. И. Ковалев. – Свердловск : Урал. рабочий, 1962. – 275 с.

19. Белогриц-Котляревский Л. С. Учебник русского уголовного права. Общая и Особенная части / Л. С. Белогриц-Котляревский. – Киев : Тип. И. И. Чоколова, 1903. – 618 с.
20. Жаровська Г. П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Г. П. Жаровська ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького Нац. акад. наук України. – К., 2004. – 20 с.

References

1. Kovalev M. I. (1960) *Souchastie v prestuplenii. Poniatie souchastiiia : monografiia [Complicity in the crime. The concept of complicity: a monograph]*. Vol. 2. Sverdlovsk. Ural. Rabochii [in Russian].
2. Shargorodskii M. D. (2003) *Izbrannye raboty po ugovolnomu pravu [Selected works on criminal law]*. SPb. Iurid. Tcentr Press [in Russian].
3. Orlovskiy R. S. (2000) *Kryminalna vidpovidalnist za posobnytstvo vchynenniu zlochyynu [Criminal liability for aiding the commission of the crime]. Extended abstract candidate's thesis*. Kh. [in Ukrainian].
4. Telnov P. F. (1974) *Otvettvennost za souchastie v prestuplenii [The responsibility for complicity in the crime]*. M. Iurid. lit. [in Russian].
5. Piontkovskii A. A. (1961) *Uchenie o prestuplenii po sovetскому ugovolnomu pravu [The doctrine of the crime on the Soviet criminal law]*. M. Gosizrizdat [in Russian].
6. Gaukhman L. D. (2001) *Kvalifikatsiia prestuplenii: zakon, teoriia, praktika : monografiia [Qualification of crimes: Law, Theory, Practice: Monograph]*. M. AO «Tcentr IurInfoR» [in Russian].
7. Kvasha O. O. (2013) *Spivuchast u zlochyini: struktura ta vidpovidalnist : monografiia [Complicity in crime: structure and responsibilities: monograph]*. Luhansk. RVV LDUVS im. E. O. Didorenka [in Ukrainian].
8. Uspenskii A. V. (1998) *Problema obosnovaniia prichinnoi svyazi pri souchastii v sovershenii prestupleniia [The problem of justification of a causal relationship with the complicity of a crime]. Vest. Moskov. un-ta. Ser. II. Pravo – Herald Moscow University Series. II Law. 5, 93-107.* [in Russian].
9. Babii N. A. (2013) *Mnozhestvennost litc v prestuplenii i problemy ucheniia o souchastii : monografiia [The multiplicity of persons in the crime and problems of the doctrine of complicity: a monograph]*. M. Iurlitinform [in Russian].
10. Arutiunov A. A. (2013) *Souchastie v prestuplenii: monografiia [Complicity in the crime: monograph]*. M. Statut [in Russian].
11. Danylian O. H., Taranenko V. M. (2010) *Filosofia : pidruchnyk [Philosophy: Textbook]*. Kh. Pravo [in Ukrainian].
12. Malinin V. B. (2000) *Prichinnaia svyaz v ugovolnom prave : monografiia [Causal relationship in criminal law: monograph]*. SPb. Iurid. tcentr Press [in Russian].
13. Pustoroslev P. P. (1996) *Prichinnost i obuslovlennost v ugovolnom prave [Causality and conditionality in criminal law]. Zhurn. Min-va iustitcii – Journal of the Ministry of Justice. 8, 35–43* [in Russian].
14. Pustoroslev P. P. (1907) *Russkoe ugovolnoe pravo. Obshchaia chast. Vvedenie. Istochniki ugovolnogo prava. Prestuplenie : lektcii [Russian criminal law. A common part. Introduction. Sources of criminal law. Crime: lectures]*. Vol. 1. Iurev Tip. K. Mattisena [in Russian].
15. Trainin A. N. (1941) *Uchenie o souchastii : monografiia [The doctrine of complicity: a monograph]*. M. Iurizdat [in Russian].
16. Teereteli T. V. *Prichinnaia svyaz v ugovolnom prave : monografiia [Causal relationship in criminal law: Monograph]*. M. Iurid. lit. [in Russian].
17. Volkova V. N., Denisov A. A. (2006) *Teoriia sistem : ucheb. posobie [Systems theory: Textbook. benefit]*. M. Vyssh. shk. [in Russian].
18. Kovalev M. I. (1962) *Souchastie v prestuplenii. Vidy souchastnikov i formy uchastiiia v prestupnoi deiatel'nosti : monografiia [Complicity in the crime. Types of partners and forms of participation in criminal activity: monograph]*. Vol. 2. Sverdlovsk Ural. rabochii [in Russian].

19. Belogritc-Kotliarevskii L. S. (1903) *Uchebnik russkogo ugovolnogo prava. Obshchaia i Osobennaia chasti [Textbook Russian criminal law. General and Special Parts]*. К. Тип. I. I. Chokolova [in Russian].
20. Zharovska H. P. (2004) *Spivuchast u zlochyni za kryminalnym pravom Ukrainy [Complicity in the crime under the criminal law of Ukraine]. Extended abstract candidate's thesis*. К. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 06.06.2016.

Зиновьева И. А., аспірантка кафедри уголовного права №1 Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков
e-mail: zinovye vairina@ukr.net
ORCID 0000-0003-0231-8453

Деяние исполнителя как следствие совокупных деяний соучастников

В статье проанализированы взгляды ученых относительно вопроса о наличии необходимой причинной связи между деянием исполнителя и деяниями организатора, подстрекателя и пособника. Обосновано, что деяния соучастников только в случае взаимодействия имеют свойство причины, достаточной для наступления преступного результата, то есть только в их совокупности являются достаточными причинами. Проведен анализ соучастия как системы и выделены ее относительно самостоятельные части – подсистемы. В случае участия в совершении преступления наряду с несколькими соисполнителями также соучастников, которые выполняют другие роли (организатора, подстрекателя или пособника), взаимодействие соисполнителей предложено рассматривать как подсистему системы причинения – соучастия с распределением ролей между соучастниками. Кроме того, в случае технического распределения функций между соисполнителями предложено выделять подсистемы соисполнительства в зависимости от промежуточной цели, на достижение которой направлена подсистема, то есть выполнение соответствующей функции.

Ключевые слова: соучастие в преступлении, исполнитель преступления, необходимая причинная связь, непосредственная причина, опосредованная причина.

Zinovieva I. A., postgraduate student of the Department of Criminal law №1, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv
e-mail: zinovye vairina@ukr.net
ORCID 0000-0003-0231-8453

An Act of the Principal Offender as Consequence of Cumulative Acts of Accomplices

In the article the author analyzed the views of scientists on the issue of presence of the necessary causal relationship between an act of the principal offender and acts of the head for crime, the abettor and the aider. The author substantiated that acts of accomplices only in case of interaction have feature of cause that is sufficient for occurrence of criminal result, namely only in their accumulation they are sufficient causes. In crimes with formally actus reus in complicity with distribution of roles or in form of the co-principal offenders the acts of all accomplices on the basis of their interaction become sufficient cause for occurrence of one criminal result – an act which forms objective side of actus reus committed in complicity. In crimes with materially actus reus they become sufficient cause for occurrence of two criminal results – an act which forms objective side of actus reus committed in complicity and socially-dangerous consequence that caused by this act. Considering that an act which forms objective side of actus reus committed in complicity achieves only by

interaction of efforts of all accomplices an act of the head for crime, the abettor and the aider always is mediate and insufficient cause because it only provides its committing, while an act of the principal offender is immediate but also insufficient cause because it although forms objective side of actus reus but due to contribution that provided by interaction of efforts of other accomplices. The author analyzed complicity as system and distinguished its relatively independent parts – subsystems. The author suggested consider as the subsystem of the system of causation – complicity with distribution of roles between accomplices the interaction of the co-principal offenders in case of participation in commission of a crime in conjunction with several co-principal offenders also accomplices that perform other roles (the head for crime, the abettor and the aider). As well the author suggested distinguished the subsystem of the co-principal offenders depending on intermediate goal that subsystem achieves, namely performance of corresponding function.

Key words: criminal complicity, the principal offender, the necessary causal relationship, immediate cause, mediate cause.